

Dziki, Sylwester

Joachim Glensk : 70 lat życia i 50 lat pracy naukowej nad starymi gazetami śląskimi

---

Rocznik Historii Prasy Polskiej 8/2(16), 203-215

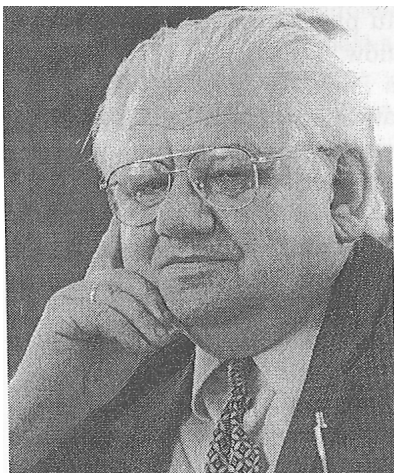

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylwester
DZIŃKI

Joachim Glensk: 70 lat życia i 50 lat pracy naukowej nad starymi gazetami śląskimi

Joachim Glensk: Seventy Years of Life and Fifty Years of Academic Work on the Old Silesian Newspapers

Napisałem wiele okolicznościowych „laurek” i innych zbliżonych form pisarskich, o których tu nie wypada wspominać. Jednak po raz pierwszy czuję pewną obawę, treść, by nie wywołać u Jubilata skwaszonej miny — nie tyle z powodu zniekształceń faktograficznych, ile ze sposobu konstruowania Jego naukowego życiorysu i interpretowania dorobku naukowego. Jest naturą zadziorną, lubiącą zawsze autorowi dokuczyć, w myśl zasady: pamiętaj — ktoś tu jest mądrzejszy od ciebie. Mam głęboką nadzieję, iż tym razem Jubilat wybaczy mi ewentualne usterki — w przyjacielskich kontaktach pozostajemy przecież blisko od 40 lat. Już w 1967 roku na łamach „Zeszytów Prasoznawczych” omawiałem Jego pracę *Jan Karol Maćkowski jako redaktor „Nowin Raciborskich”* (poz. 3)¹. Interpretując dorobek naukowy często korzystać będę z autoocen zawartych w różnych dokumentach osobowych.

Gwoli ścisłości: erraty wymaga tytuł mojej publikacji, w którym prawdziwe jest tylko wyrażenie „70 lat życia”. Urodził się 9 sierpnia 1935 roku w Opolu, choć lata szczenięce spędził w Tarnowie Opolskim² w rodzinie średnio zamożnej; matka pracowała w sklepie, ojciec był mistrzem kowalskim. Nie jest prawdą, że pracę naukową zawęził jedynie do starych gazet — ogłosił przecież m.in.

¹ Oznaczenia cyfrowe odnoszą się do selektywnej bibliografii prac J. Glenska.

² W Jego bogatym dorobku pisarskim nie mogło zabraknąć publikacji poświęconych rodzinnemu Tarnowowi Opolskiemu. W 1979 r. wydał *Dzieje Ochotniczej Straży Pożarnej w Tarnowie Opolskim*, w 1993 r. — *Zarys historii Tarnowa Opolskiego (od zarania dziejów do roku 1945)*.

rozprawę o roli „Trybuny Opolskiej” w rozwoju kultury i oświaty na Opolszczyźnie (poz. 6). Spoglądając zaś na bibliografię Jego prac (368 pozycji), uderza różnorodność tematyki: aforystyka, horoskopy, film amatorski³; dominuje jednak historia czasopiśmiennictwa, piśmiennictwa śląskiego. Bardziej kłopotliwe są sprawy związane z ustaleniem Jego debiutu pisarsko-naukowego. W 1957 roku na łamach wrocławskich „Nowych Sygnałów” (nr 12) opublikował recenzję *Zatoki żarłocznego szczupaka* Eugeniusza Paukszty; pierwszą publikację (a czwartą z kolei w dorobku pisarskim) o tematyce prasoznawczej (omówienie numeru jubileuszowego „Kwartalnika Opolskiego”) ogłosił 8 lat później — w 1965 roku (poz. 1). Początków Jego pracy naukowej upatruję jednak w czasach studiów.

Szkole podstawową ukończył w 1949 roku w rodzinnym Tarnowie Opolskim. Nie była to łatwa edukacja — od podstaw musiał poznawać język polski. Osiągał znakomite wyniki — zadanie maturalne z języka polskiego (w opolskim Liceum im. J. Słowackiego — 1954 r.) napisał (jak donosiła „Trybuna Opolska” 1954, nr 184, s. 4) „z wynikiem więcej niż bardzo dobrym”. Po ukończeniu liceum podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim — był uczniem prof. Tadeusza Mikulskiego. Pod jego kierunkiem zaczął pisać pracę magisterską: „*Polnische Bibliothek*” *Christiana Bogumila Steinera* — temat frający dla młodego magistranta, gdyż dotyczył m.in. styku dwóch sąsiednich kultur: polskiej (którą Ch. Steiner był oczarowany) i niemieckiej. Wskutek przedwczesnej śmierci promotora prof. T. Mikulskiego (zm. 26 sierpnia 1958 r.) opiekę nad magistrantem objęli prof. Władysław Floryan i prof. Mieczysław Klimowicz.

Kończąc studia we Wrocławiu podjął pracę jako asystent w Katedrze Historii Polski w opolskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej; przejściowo zatrudniony był w Bibliotece Głównej przy katalogowaniu czasopism. Dnia 1 marca 1961 roku otrzymał etat starszego asystenta w Sekcji Piśmiennictwa Śląskiego Instytutu Śląskiego (opiekunem Jego prac naukowych był prof. Bogdan Zakrzewski) — tu stworzył swój znakomity warsztat pracy; rezygnując z problematyki oświeceniowej, zajął się historią prasy śląskiej i związków pisarzy polskich z regionem Śląska. Na temat owych związków opublikował kilkanaście artykułów (najczęściej o charakterze publicystycznym). Do trwałych publikacji z tego zakresu należy bibliografia *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska* (poz. 2), a zwłaszcza jej rozszerzone wydanie II (poz. 11).

Podjął wstępne prace nad swą rozprawą doktorską — monografią „*Nowin Raciborskich*” (1889–1904), którą obronił w czerwcu 1968 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego (promotorem był prof. M. Klimo-

---

³ Filmem amatorskim interesował się jako reżyser i scenarzysta już od lat 60.; zrealizował wiele filmów na taśmie 8 i 16 mm, jeden z nich został pokazany w programie ogólnopolskim telewizji. O swoich doświadczeniach filmowca pisał w książce *Amatorski ruch filmowy na Opolszczyźnie* (Opole 1980, s. 162).

wicz). Książka ukazała się drukiem w 1970 roku (poz. 7) i wywołała szeroki oddźwięk. J. Glensk napisze:

Ponieważ w polemikach zdecydowanie broniłem tezy o stosunkowo niskim stopniu uświadomienia narodowego na wpół zgermanizowanych już mieszkańców Śląska Opolskiego i konieczności wzmożenia walki o ich dusze również przy pomocy działaczy i redaktorów spoza Śląska, naraziłem się autorowi monografii o narodowej działalności Józefa Kostka, drowi Józefowi Gruszce, głównemu oponentowi mej wersji, który upolitycznienie dążeń narodowych na Górnym Śląsku u schyłku XIX w. przypisał swemu bohaterowi — Górnoszlązakowi.

Dziwnym zbiegiem okoliczności dr J. Gruszka został w tym czasie sekretarzem propagandy KW PZPR w Opolu — „ułatwiało” to J. Glenskiemu staranie o uzyskanie docentury. Polemikę między badaczami o rolę J. K. Maćkowskiego w redagowaniu „Nowin” wywołała głównie jego biografia opublikowana przez J. Glenskiego w 1966 roku (poz. 3); w 1970 roku wydał również i opatrzył wstępem *Wspomnienia śląskie Maćkowskiego* (poz. 10). W 1971 roku ogłosił na łamach „Opola” (nr 4) krytyczną recenzję książki J. Gruszki pt. *Polski ośrodek narodowy w Raciborzu (do roku 1918)*; z Jego wywodami polemizował autor (zob. „Opole”, nr 10).

Nie chcąc kontynuować dalszej polemiki, po roku 1970 zajął się pracami dokumentacyjnymi. W 1973 roku wydał I tom *Bibliografii opracowań prasy śląskiej do 1945 r.* (poz. 14); w 1976 roku ukazał się t. II 1945–1975, 1995: t. III: *Suplement do 1945*; w 2000: t. IV: *Suplement za lata 1945–1999*. W sumie autor zarejestrował 9085 pozycji, z tego z okresu powojennego — 2794). W 1980 roku wydał *Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska* (poz. 36); wcześniej w 1978 roku na łamach „Studiów Śląskich” opublikował *Ważniejsze daty z dziejów powojennej prasy Śląska Opolskiego* (poz. 29). W latach 1993–1994 opublikował *Diariusz prasy polskiej na Śląsku* (poz. 75, 79). We współpracy z Teresą Konieczną publikował *Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy województwa opolskiego* (poz. 24, 26).

Obok — jakże cennych — prac dokumentacyjnych, które zaczęły powstawać po roku 1970, coraz częściej pojawiały się prace dotyczące problematyki współczesnej. Obok wspomnianej rozprawy o „Trybunie Opolskiej” (poz. 6) wymienić trzeba inne, m.in. *Rola Rozgłośni Polskiego Radia w Opolu w rozwoju kultury na Opolszczyźnie* (poz. 16), prace o tygodnikach ilustrowanych (poz. 18), „Kwartalniku Opolskim” (poz. 17), prasie Śląska Opolskiego w czterdziestolecu PRL (poz. 51). Kilka prac poświęcił transformacji prasy Śląska Opolskiego po roku 1989, m.in. *Transformacja prasy mniejszości niemieckiej na Śląsku* (poz. 84), *Transformacja prasy Śląska Opolskiego 1989–1995* (poz. 86), *Stan badań i postulaty badawcze prasy śląskiej w okresie transformacji* (poz. 101).

W Jego publikacjach znalazło odbicie również 60-lecie Powstania Śląskiego (poz. 38, 41, 42, 44, 57, 58, 68, 77).

W latach 1975–1979 w opolskiej WSP (na kierunku pedagogiki kulturalno-oświatowej) prowadził zajęcia dydaktyczne; 31 studentów napisało pod Jego kierunkiem prace magisterskie z zakresu prasoznawstwa i filmoznawstwa. Pracę tę przerwał — zajął się przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej. Upadła (nie ze względów merytorycznych) pierwotna koncepcja, z którą wystąpił w 1979 roku dyrektor Instytutu Badań Literackich PAN, prof. Mieczysław Klimowicz, przyznania mu habilitacji na podstawie dotychczasowego dorobku naukowego. Przed przyszłym docentem stało wcale nie łatwe zadanie — przygotowanie nowej publikacji zgodnej z wymogami Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej. Tak wspomina po latach ten epizod ze swego bogatego i pracowitego życia Jubilat:

Kiedy więc wiosną 1981 roku Rada Naukowa IBL-u przystąpiła do wyznaczenia recenzentów mego dorobku, niektórzy przedstawiciele Komisji wyrazili obawę, że startując precedensowo bez konkretnej pracy habilitacyjnej, mogę zostać w nowych uwarunkowaniach przez CKK uznany za hochsztaplera naukowego. Wstrzymano więc dalszy tok przewodu do chwili dostarczenia publikacji odpowiadającej wyostrzonym kryteriom pracy habilitacyjnej. Wtedy podjąłem badania nad problematyką ograniczania wolności prasy polskiej na Śląsku w okresie niewoli narodowej, w wyniku których powstał zarys *Czarnej księgi prasy polskiej na Śląsku*, obejmujący opis i interpretację wszystkich form represjonowania prasy polskiej na całym Śląsku od chwili jej narodzin do 1945 roku. Ponieważ maszynopis mojej pracy obejmował ponad 65 arkuszy wydawniczych, zarówno ze względu na kryzys poligraficzny, jak i trudności przedstawienia recenzentom tak obszernej pracy jako rozprawy habilitacyjnej, zostałem zmuszony do przedstawienia jej fragmentu, ograniczającego się do restrykcji wobec prasy górnośląskiej na przełomie XIX i XX wieku. Wobec uzyskania przez polonistykę opolską praw habilitowania, pragnąłem — jako rodowity opolanin (przez małe i duże „o”) — finalizować swój przewód w rodzinnym grodzie, co też nastąpiło dnia 11 kwietnia 1991 roku.

Tytuł doktora habilitowanego uzyskał na podstawie wydanej w 1989 roku rozprawy *Ograniczenia wolności prasy polskiej na Górnym Śląsku na przełomie XIX i XX w.* (poz. 64). Po jego uzyskaniu podjął pracę jako profesor uczelniany w Instytucie Nauk Społecznych opolskiej WSP, obejmując kierownictwo Zakładu Dziennikarstwa (m.in. koordynowanie prac zespołowych nad prasą mniejszości niemieckiej i transformacji prasy Śląska Opolskiego). Aktualnie jest kierownikiem Katedry Komunikacji Społecznej i Dziennikarstwa Instytutu Politologii Uniwersytetu Opolskiego. W Instytucie Śląskim zachował część etatu, co pozwoliło mu dokończyć wcześniej rozpoczęte prace (m.in. *Diariusz prasy polskiej na Śląsku*, poz. 75).

Nie spoczął na laurach. W latach 1991–2005 opublikował blisko 100 rozpraw. Stale kontynuował prace nad *Czarną księgą prasy polskiej*, którą uważa za prasoznawcze dzieło swego życia. Stąd też dalsze naukowe awanse postępowały szybko: tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 15 listopada 1997 roku, natomiast stanowisko profesora zwyczajnego — w styczniu 2001 roku.

Od lat współpracuje ze wszystkimi znaczącymi ośrodkami badawczymi w kraju, także z Komisją Prasoznawczą PAN w Krakowie. Publikuje m.in. w „Kwartalniku Historii Prasy Polskiej”, „Zeszytach Prasoznawczych”, „Roczniku Historii Prasy Polskiej” (poz. 97, 99, 101).

Opublikował wiele haseł w różnych wydawnictwach encyklopedycznych (m.in. *Wielka Encyklopedia Powszechna, Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, Encyklopedia powstań śląskich* (121 haseł), *Encyklopedia górnośląska*).

Za swą działalność naukowo-badawczą i społeczną otrzymał wiele orderów i odznaczeń oraz nagród. Najbardziej ceni sobie wręczoną mu w listopadzie 1992 roku na Górze św. Anny nagrodę im. ks. prałata Aleksandra Skowrońskiego „za rzetelność w głoszeniu prawdy historycznej oraz wybitne osiągnięcia naukowo-badawcze nad dziejami czasopiśmiennictwa i innych obszarów kultury polskiej na Śląsku”.

Przyjaźnimy się od lat, więc tę okolicznościową laurkę zakończę kilkoma osobistymi refleksjami. Jeśli znajomi pytają mnie, czy prof. Joachim Glensk odpoczywa, czy umie w ogóle odpoczywać, odpowiadam twierdząco. Wtedy jednak oddaje się swym hobby. A ma ich wiele: film (posiada kartotekę filmów, które obejrzał; pod względem ilości mógłby konkurować z nieżyjącym już Zygmuntem Kałużyńskim), aforystyka — jego kartoteka liczy ponad 630 tysięcy cytatów i jest to bezsprzecznie największy w Polsce zbiór. Opublikował ponad 20 różnorodnych antologii — choć stale w tej kolekcji brakuje antologii aforyzmów dotyczących dziennikarstwa. Wreszcie był taki okres w życiu J. Glenska, kiedy był zafascynowany... Napoleonem. Rzadko o tym mówił, ale wytrawny czytelnik Jego publikacji mógł zauważyć, że każda z nich rozpoczynała się od literki „N”.

I jeszcze jedna refleksja: wyczuwam, iż mój Przyjaciel czuje do mnie żal, iż swoje dokonania naukowe zakończyłem na obronie doktoratu. Chyba stać mnie było na przeprowadzenie habilitacji. Zbyt mocno uwierzyłem w obietanki przyznania mi habilitacji na podstawie dorobku, tym bardziej że recenzenci mojej pracy doktorskiej oceniali ją na poziomie rozprawy habilitacyjnej. Przed kilku miesiącami zwróciłem się do Jubilata z prośbą o pomoc bibliograficzną. Odmówił mi pomocy (nie czuję z tego powodu żalu do Niego, choć utrudnił mi dalsze prace), dodając: „Gdybyś tego potrzebował do ewentualnej pracy habilitacyjnej, to byłbym być może w stanie Ci pomóc”.

I na koniec: od kolegów z Krakowa, z redakcji „Rocznika” konwencjonalne: *Ad multos annos!* i oby Twoja *Czarna księga* rychło dotarła do czytelników.

Selektywna bibliografia prasoznawcza Joachima Glenska (w układzie chronologicznym)

1. Jubileuszowy numer „Kwartalnika Opolskiego”, „Trybuna Opolska” dod. „Niedziela” 1965, nr 162, s. 3–4.

2. *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska* (Materiały bibliograficzne), Instytut Śląski, Wydawnictwa Instytutu Śląskiego w Opolu, Komunikaty, Seria Monograficzna nr 57, Opole 1965, 43 s.

3. *Jan Karol Maćkowski jako redaktor „Nowin Raciborskich”*, Instytut Śląski w Opolu, Komunikaty, Seria Monograficzna nr 78, Opole 1966, 107 s., portr., err.

Polem.: J. Gruszka, *W sprawie rozprawy o Janie Karolu Maćkowskim jako o redaktorze „Nowin Raciborskich”*, „Zaranie Śląskie” 1967, z. 4, s. 746–758; J. Glensk, *Maćkowski czy Rostek? Problem nie tylko personalny*, „Zaranie Śląskie” 1968, z. 2, s. 219–227.

4. *Bolesław Prus a Śląsk*, „Studia Śląskie” 1967, t. 11, s. 7–53.

5. *Pierwszy polski magazyn ilustrowany na Śląsku (w 80-tą rocznicę założenia „Światła”)*, „Kalendarz Opolski” na r. 1967, s. 114–118, il.

6. *Rola „Trybuny Opolskiej” w rozwoju kultury i oświaty na Opolszczyźnie*, „Studia Śląskie”, t. 16, s. 333–380.

7. *„Nowiny Raciborskie” w latach 1889–1904. Szkic monograficzny*, przedm. Mieczysław Klimowicz, „Śląsk”, Katowice 1970, 349 s.

8. *Prasa opolska w XXV-leciu Polski Ludowej (zarys)*, [w:] *Prasa Ziemi Zachodnich i Północnych w XXV-leciu Polski Ludowej. Sesja z okazji jubileuszu „Słowa Polskiego”*, Wrocław, 26 IX 1970, Wrocław 1970, 32, XX, [4] s. Por. także: *25 lat prasy na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, Kraków 1972, s. 15–36.

9. *Raciborski epizod Maćkowskiego*, „Zeszyty Raciborskie «Strzecha»”, t. 2, Katowice 1970, s. 68–93.

10. *Wstęp*, [w:] *Maćkowski Jan Karol, Wspomnienia śląskie*, wybrał i oprac. J. Glensk, Instytut Śląski, Komunikaty, Seria Literacka nr 9, Opole 1970, s. 3–13.

11. *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska*, wyd. 2 poszerz. Instytut Śląski, Komunikaty, Seria Literacka nr 10, Opole 1970, 66, [I] s.

12. *Sprawy ludności wiejskiej i rozwój oświaty rolniczej na Górnym Śląsku w świetle miejscowej prasy polskiej z lat 1789–1919*, [w:] *Warunki życiowe ludności rolniczej w województwie opolskim. Materiały do dyskusji*, Instytut Śląski, Opole 1971, s. 61–76.

13. *Patriotyczne tradycje prasy polskiej na Śląsku Opolskim w okresie międzywojennym*, [w:] *Popularnonaukowa sesja prasoznawcza z okazji 20-lecia „Trybuny Opolskiej”*. Referaty, Instytut Śląski w Opolu, Opolskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, Redakcja „Trybuny Opolskiej”, Opole 1972, s. 5–20.

14. *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 1: *Do roku 1945*, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1973, 137 s.
15. *Co niemiecka prasa, wychodząca na Śląsku, pisała z okazji 400-lecia urodzin Mikołaja Kopernika*, „Kwartalnik Opolski” 1973, nr 1/2, s. 170–175.
16. *Rola Rozgłośni Polskiego Radia w Opolu w rozwoju kultury na Opolszczyźnie*, „Kwartalnik Opolski” 1974, nr 3, s. 87–116.
17. *Dwadzieścia lat „Kwartalnika Opolskiego” (zamierzenia i dokonania)*, „Kwartalnik Opolski” 1975, nr 2, s. 28–48, tab.
18. *Funkcja tygodników ilustrowanych w modelu kultury socjalistycznej*. [Streszczenie], „Sprawozdania. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział II Języka i Literatury”, seria B, Wrocław 1973, nr 11 [właśc. 1975], s. 5–8.
19. *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 2: *1945–1975*, Opole 1976, 182 s.
20. *Najważniejsze daty z dziejów prasy Śląska Opolskiego*, „Pomagamy sobie w pracy” 1976, nr 3/4, s. 36–46.
21. *Z dziejów prasy województwa opolskiego*, „Kalendarz Opolski” na r. 1977, s. 162–167, il.
22. *Z problematyki badawczej nad językiem polskim w prasie śląskiej*, „Kwartalnik Opolski” 1976, nr 4, s. 58–68.
23. *Magazyny ilustrowane Republiki Federalnej Niemiec [Próba charakterystyki]*, „Kwartalnik Opolski” 1977, nr 3, s. 35–47.
24. *Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy województwa opolskiego*, J. Glensk, T. Konieczna, „Pomagamy sobie w pracy” 1977, nr 2, s. 40–50.
25. *Kronika polskiej prasy miasta Katowic*, „Rocznik Katowicki” 1978, t. 6, s. 97–147.
26. *Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy województwa opolskiego*, J. Glensk, T. Konieczna, „Pomagamy sobie w pracy” 1978, nr 1, s. 37–50.
27. *Nakłady prasy polskiej na Śląsku (1789–1939)*, „Studia Śląskie” 1978, t. 34, s. 115–160, tab.
28. *Śląska prasa powstańcza i plebiscytowa (wykaz gazet i czasopism)*, „Pomagamy sobie w pracy” 1978, nr 2, s. 34–48.
29. *Ważniejsze daty z dziejów powojennej prasy Śląska Opolskiego*, „Studia Śląskie” 1978, t. 33, s. 415–441.
30. *Dodatki powojennej prasy śląskiej*, „Kwartalnik Opolski” 1979, nr 4, s. 30–52.
31. *„Gazeta Opolska” na tle prasy śląskiej*, [w:] Bronisław Koraszewski 1864–1924. *Materiały z sesji zorganizowanej w Opolu 14 lutego 1978 r.*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, Wojewódzki Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Opolu, Opole 1979, s. 91–104.

32. *Kalendarium śląskiej prasy plebiscytowej i powstańczej*, „Wczoraj, Dzisiaj, Jutro” 1979, nr 2/3, s. 5–18.
33. *Napad wrześniowy na Śląsku w opracowaniach naukowych i publicystyce*, „Pomagamy sobie w pracy” 1979, nr 2, s. 47–58, bibliogr.
34. *Z dziejów Pracowni Badań Prasoznawczych Instytutu Śląskiego w Opolu*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1979, nr 4, s. 143–148.
35. *Echa odzyskania niepodległości w prasie polskiej na Śląsku*, „Kwartalnik Opolski” 1980, nr 4, s. 61–69.
36. *Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska*, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1980, 140 s.
37. *Procesy prasowe „Gazety Robotniczej” w latach 1891–1901*, „Klasa Robotnicza na Śląsku” 1980, t. 5, s. 201–234.
38. *Bibliografia odnotowana śląskiej prasy plebiscytowej i powstańczej*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1981, nr 2, s. 59–77.
39. *O dalszy rozwój badań nad czasopiśmiennictwem Śląska*, [w:] *Perspektywy badań śląskoznawczych. Językoznawstwo. Piśmiennictwo. Folklorystyka*, zbiór studiów, red. D. Simonides, H. Borek, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 6, Wrocław 1981, s. 129–135.
40. *Okupacja na Śląsku w świetle publicystyki (Materiały bibliograficzne)*, „Materiały i Studia Opolskie” 1981, z. 43, s. 107–144.
41. *Polska i niemiecka prasa plebiscytowa i powstańcza na Śląsku*, „Studia Śląskie” 1981, t. 39, s. 87–148.
42. *Polska prasa plebiscytowa na Górnym Śląsku. Przegląd tytułów*, „Poglądy” 1981, nr 6, s. 7–8, 16–17.
43. *Prasa regionalna a świadomość społeczna*, „Opole” 1981, nr 6, s. 18–19, il.
44. *Prasa śląska w służbie agitacji plebiscytowej*, „Biuletyn Prasowy 60. Rocznica Powstań Śląskich” 1981, nr 3, s. 95–100.
45. *Metody badań prasy regionalnej (na podstawie prasy śląskiej)*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1982, nr 3/4, s. 145–156.
46. *„Gazeta Opolska” na cenzurowanym. (W 60-lecie likwidacji zasłużonego pisma)*, cz. 1, „Kwartalnik Opolski” 1983, nr 4, s. 5–28.
47. *„Gazeta Opolska” na cenzurowanym. (60-lecie likwidacji zasłużonego pisma)*, cz. 2, „Kwartalnik Opolski” 1984, nr 3, s. 5–27; [dokończenie] nr 4, s. 5–29.
48. *Tradycje polskiej prasy lokalnej na Śląsku*, [w:] *Spółeczne funkcje tygodników lokalnych Śląskiego Wydawnictwa Prasowego*, red. J. Mądry, Krajowa Agencja Wydawnicza, Zakład Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Śląskie Studia Prasoznawcze t. 2, Katowice 1985, s. 47–56.
49. *Z czarnej księgi prasy polskiej na Śląsku*, „Opole” 1985, nr 10, s. 18–19, il.; nr 11, s. 7, 17 il.

50. „Nowiny” opolskie w świetle niemieckich represji. (W 75-lecie założenia zasłużonej gazety i 40-lecie jej reaktywowania), „Kwartalnik Opolski” 1986, nr 3, s. 8–28.

51. Prasa Śląska Opolskiego w czterdziestoleciu PRL, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1986, nr 3, s. 117–131.

52. Stan badań i potrzeby badawcze z zakresu dziejów prasy Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech w latach 1923–1939, „Studia Śląskie” 1986, t. 44, s. 261–288.

53. Z czarnej księgi prasy polskiej na Śląsku, „Opole” 1986, nr 1, s. 9–10, nr 6, s. 6–8, 12.

54. Karol Miarka a odrodzenie narodowe Śląska. Materiały z konferencji naukowej w 160. rocznicę urodzin i 100. rocznicę zgonu Karola Miarki. Opole, 27 kwietnia 1984 r., red. J. Glensk, S. Sochacka, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1987, 227, [1] s.

55. Karol Miarka przed sądem pruskim, [w:] Karol Miarka a odrodzenie narodowe Śląska. Materiały z konferencji naukowej w 160. rocznicę urodzin i 100. rocznicę zgonu Karola Miarki. Opole, 27 kwietnia 1984 r., red. J. Glensk, S. Sochacka, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1987, s. 197–212, bibliogr.

56. Muzeum prasy śląskiej w Pszczynie, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1987, nr 1, s. 141–142.

57. Niemiecka prasa polskojęzyczna (tzw. gadzinówki) i polska prasa niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu i powstań, [w:] Prasa okresu plebiscytu i powstań śląskich. (W 65. rocznicę plebiscytu), red. i wstęp J. Glensk, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1987, s. 99–147.

58. Prasa okresu plebiscytu i powstań śląskich. (W 65. rocznicę plebiscytu), red. i wstęp J. Glensk, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1987, 179 s.: tab.

59. Echa powstania wielkopolskiego w polskiej prasie na Śląsku, „Przeгляд Zachodni” 1988, nr 5/6, s. 171–199.

60. Prasa polska na Śląsku w okresie niewoli narodowej, „Wczoraj, Dzisiaj, Jutro” 1988, nr 1/2, s. 20–28.

61. Zaostrzenie kontroli nad prasą polską Górnego Śląska w czasie I wojny światowej, „Kwartalnik Opolski” 1988, nr 3/4, s. 13–30.

62. Koncepcja syntezy zawartości literatury pięknej na łamach polskiej prasy Górnego Śląska (w okresie niewoli narodowej), J. Glensk, T. Konieczna, [w:] Metodologiczne aspekty historycznoliterackich badań śląskoznawczych, red. J. Malicki, E. Gondek, Uniwersytet Śląski, Instytut Literatury i Kultury Polskiej, Katowice 1989, s. 105–109.

63. Narodowa ofensywa „Nowin Raciborskich” (w 100-lecie założenia zasłużonej gazety), „Opole” 1989, nr 7, s. 4–6, nr 8, s. 20.

64. Ograniczenia wolności prasy polskiej na Górnym Śląsku (Na przełomie XIX i XX wieku), Instytut Śląski, Opole 1989, 554 s.

65. Rola prasy w budzeniu świadomości narodowej Ślązaków, „Zeszyty Prasoznawcze” 1989, nr 1, s. 5–14.

66. *Synteza prasy polskiej na Śląsku (w okresie niewoli narodowej)*, [w:] *Metodologiczne aspekty historycznoliterackich badań śląskoznawczych*, red. J. Malicki, E. Gondek, Uniwersytet Śląski, Instytut Literatury i Kultury Polskiej, Katowice 1989, s. 96–104.
67. *Walna rozprawa kleru z prasą śląskiej endecji*, „*Studia Śląskie*” 1989, t. 47, s. 197–247.
68. *Względna wolność prasy polskiej na Górnym Śląsku w okresie powstań i plebiscytu*, „*Studia Śląskie*” 1990, t. 49, s. 33–78.
69. *Pierwsze procesy „Gwiazdki Cieszyńskiej”*, [w:] *Śląskie miscellanea. Literatura, folklor*, t. 3, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Polska Akademia Nauk, Oddział w Katowicach, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 10, Wrocław 1991 s. 53–66.
70. [Dwieście] *200 lat prasy polskiej na Śląsku. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w Opolu 12 i 13 grudnia 1989 r.*, red. ..., Instytut Śląski w Opolu, Opole 1992, 185 s., tab.
71. *„Katolik” na tle prasy polskiej na Śląsku (w 60-lecie likwidacji gazety)*, [w:] *Śląskie miscellanea. Literatura, folklor*, t. 4, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Polska Akademia Nauk, Oddział w Katowicach, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 12, Warszawa 1992 s. 59–69, bibliogr.
72. *Pitaval prasy polskiej na Śląsku w XIX stuleciu. Redaktorzy i wydawcy przed sądem*, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1992, 248, [1] s.
73. *Rozwój prasy lokalnej na obszarze styku dwóch narodowości (na przykładzie subregionu górnośląskiego)*, [w:] [Dwieście] *200 lat prasy polskiej na Śląsku. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w Opolu 12 i 13 grudnia 1989 r.*, red. J. Glensk, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1992, s. 12–32, bibliogr.
74. *Udział prasy polskiej w odzyskaniu Śląska*, [w:] *Oblicza literackie Śląska*, red. J. Malicki, Biblioteka Śląska, Związek Górnośląski, Śląskie Towarzystwo Naukowliterackie, Wszechnica Górnośląska t. 6, Katowice–Opole–Cieszyn 1992, s. 147–174.
75. *Diariusz prasy polskiej na Śląsku*, Opole 1993, t. 1: *Do 1945 roku*, 187 s.; t. 2: *1945–1989*, 295 s.
76. *Józef Lompa jako redaktor, korespondent i publicysta*, [w:] *Józef Lompa dla Śląska i dla Polski*, Związek Górnośląski, Wszechnica Górnośląska t. 8, Katowice–Opole–Cieszyn 1993, s. 29–45, bibliogr.
77. *Polska prasa powstań śląskich*, [w:] *Powstania śląskie i plebiscyt w procesie zrastania się Górnego Śląska z Macierzą. Materiały z sesji naukowej historyków powstań śląskich i plebiscytu zorganizowanej w dniach 24–25 kwietnia 1991 roku w Bytomiu i na Górze św. Anny*, red. A. Brożek, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Bytom 1993, s. 313–317, bibliogr.
78. *Wojciech Korfanty jako wydawca, redaktor i publicysta*, [w:] *Dzieło Wojciecha Korfanty*, Związek Górnośląski, Wszechnica Górnośląska t. 7, Katowice–Opole–Cieszyn 1993, s. 23–38.

79. *Diariusz prasy polskiej na Śląsku*, t. 2: 1945–1989, Stowarzyszenie Instytut Śląski, Opole 1994, 295 s., indeksy.

80. *Narodowa postawa oo. Franciszkanów w Panewnikach (w świetle procesów prasowych)*, [w:] *Śląskie miscellanea*, t. 7, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Polska Akademia Nauk, Oddział w Katowicach, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 17, Katowice 1994, s. 71–77.

81. *Organizowanie się mniejszości niemieckiej w latach 1989–1993 w świetle prasy regionalnej na Górnym Śląsku*, [w:] *Śląsk Opolski. Nadzieje i zagrożenia demokratycznych przemian. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniach 18–19 listopada 1993 r.*, red. M. Lisa, Uniwersytet Opolski. Instytut Nauk Społecznych, Opole 1994, s. 76–88.

82. *Represje wobec książek wydawanych przez polskie wydawnictwa prasowe na Śląsku (w okresie niewoli narodowej)*, [w:] *Książka polska na Śląsku w latach 1900–1922. Zarys problematyki*, red. M. Pawłowiczowa, Prace Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego nr 7, Katowice 1994, s. 76–90, bibliogr.

83. *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 3: *Suplement do 1945 r.*, Stowarzyszenie Instytut Śląski w Opolu, Opole 1995, 137 s., indeksy.

84. *Transformacja prasy mniejszości niemieckiej na Śląsku*, [w:] *Pięćolecie transformacji mediów (1989–1994)*, red. A. Słomkowska, E. Ciborska, Uniwersytet Warszawski, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Instytut Dziennikarstwa, Pracownia Najnowszej Historii Dziennikarstwa, Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa t. 25, Warszawa 1995, s. 225–231.

85. *Od „Pościańca” do „Głosu” (meandry dziejów czasopism franciszkańskich na Śląsku)*, „Kalendarz Opolski” na r. 1997, s. 70–72.

86. *Transformacja prasy Śląska Opolskiego (1989–1995)*, [w:] *Transformacja mediów (1989–1995)*, red. [A. Słomkowska], D. Grzelewska i in., Uniwersytet Warszawski, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Instytut Dziennikarstwa, Pracownia Najnowszej Historii Dziennikarstwa, Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa t. 26, Warszawa 1996, s. 162–169.

Przedr. poszerz.: [w:] *Śląsk Opolski. Problemy okresu transformacji w drodze do normalności. Materiały z międzynarodowej sesji naukowej odbytej w dniach 16–17 listopada 1995 roku w Głubczycach*, red. B. Kozera i M. Lisa, Opole 1997, s. 238–246.

87. *Prawo prasowe a reglamentacja wolności prasy polskiej na Śląsku (w okresie niewoli narodowej)*, [w:] *Śląskie miscellanea*, t. 10, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach. Prace Komisji Historycznoliterackiej, Katowice 1997, s. 8–12.

88. *Wydawnictwa prasowe na Śląsku w latach 1945–1956*, [w:] *Książka na Śląsku w latach 1945–1956. Zarys problematyki*, red. M. Pawłowiczowa, Katowice 1997, s. 132–149, bibliogr.

89. *Szkolnictwo dziennikarskie i prasoznawstwo w ośrodkach regionalnych (na przykładzie Opola)*, [w:] *Media i dziennikarstwo na przełomie wieków*.

(Materiały międzynarodowej konferencji naukowej. Warszawa, 6–7 czerwca 1997 roku), zebr., wstęp: J. Adamowski, Uniwersytet Warszawski. Instytut Dziennikarstwa, Warszawa 1998, s. 137–147, tabl.

90. *Konfiskaty gazet i czasopism polskich na Śląsku Cieszyńskim w latach 1919–1921*, „Kwartalnik Opolski” 1999, nr 2/4, s. 52–73, tabl.

91. *Nadzór nad polską prasą Śląska Cieszyńskiego w latach 1900–1918*, [w:] *Śląskie miscellanea*, t. 12, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Polska Akademia Nauk, Oddział w Katowicach, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 22, Katowice 1999, s. 64–78, tab.

92. *Nakład i kolportaż prasy polskiej na Śląsku w latach 1789–1989*, [w:] *Obieg książki i prasy na Śląsku a wielokulturowość regionu*, red. K. Heska-Kwaśniewicz, Uniwersytet Śląski, Katowice 1999, s. 92–104, bibliogr.

93. *Od Października do Jesieni Narodów. Rozwój prasy na Śląsku w latach 1956–1989*, [w:] *Z dziejów książki i prasy na Śląsku w XIX i XX wieku. Wybrane zagadnienia*, red. K. Heska-Kwaśniewicz, Uniwersytet Śląski, Katowice 1999, s. 124–134, bibliogr.

94. *Znaczenie prasy polskiej w budzeniu świadomości narodowej na Górnym Śląsku (1869–1914)*, [w:] *Regionalna prasa polska na Górnym Śląsku w latach 1845–1996. Materiały sesyjne, wybór referatów i przygot. do druku* J. Gołębiowska, M. Kaganiec, Muzeum Śląskie, Katowice 1999, s. 21–29.

95. *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 4: *Suplement za lata 1945–1999*, Państwowy Instytut Naukowy, Instytut Śląski, Opole 2000, 188 s., indeksy.

96. *Cenzura prasowa na Śląsku — wczoraj i dziś*, [w:] *Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji instytucji cenzury (1990–2000)*, red. nauk. J. Adamowski, Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2000, s. 291–298, bibliogr.

97. *Jerzy Ratajewski (21 II 1928–2 XII 1999)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2000, t. 3, z. 2, s. 311–314, portr.

98. *Represje wobec prasy niemieckiej na Śląsku w XIX wieku (w świetle gazet i czasopism polskich)*, [w:] *W klimacie śląskiej humanistyki. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi doktorowi hab. Franciszkowi A. Markowi w pięćdziesięciolecie pracy dydaktycznej i naukowej*, red. J. Kwiatek, E. Sapia-Drewniak, Opole [2004], s. 77–92.

99. *Wilhelm Szewczyk jako redaktor i publicysta (z okazji dziesiątej rocznicy zgonu wielkiego Ślązaka)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2002, t. 5, z. 1, s. 237–252.

100. *Regionalne i lokalne media w społeczeństwie wielokulturowym*, red. J. Glensk, M. Kalczyńska, Uniwersytet Opolski, Opole 2004, 206 s., bibliogr. indeksy.

101. *Stan badań i postulaty badawcze prasy śląskiej w okresie transformacji*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2004, t. 7, z. 2, s. 147–158.

102. *Wielokulturowość pogranicza w świetle prasy śląskiej*, s. 27–39; *Bibliografia zawartości „Oberschlesische Nachrichten” — „Wiadomości Górnośląskich” (1990–1991)*, s. 157–189, indeks, [w:] *Regionalne i lokalne media w społeczeństwie wielokulturowym*, red. J. Glensk, M. Kalczyńska, Uniwersytet Opolski, Opole 2004.

103. *Procesy prasowe gazet niemieckich na Górnym Śląsku w pierwszej połowie XX wieku (z oskarżenia strony polskiej)*, „*Studia Bibliologiczne*”, t. 15, Katowice 2005, s. 26–53.

104. *Cenzura represyjna a wolność prasy (ze szczególnym uwzględnieniem prasy śląskiej)*, [w:] *Kulturowe instrumentarium wolności. Etyka i prawo*, red. nauk. R. Paradowski, Poznań 2005, s. 209–216.

105. *Sankcje wobec prasy niemieckiej ukazującej się na Śląsku w I połowie XX wieku*, [w:] *Śląskość — siła tradycji i współczesne problemy*, red. K. Kossakowska-Jarosz, Opole 2005, s. 55–77.